

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Social innovation, nätverkssamarbete och digital kommunikation

(yttrande på eget initiativ)

(2016/C 013/16)

Föredragande: Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER

Den 10 juli 2014 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande på eget initiativ om

Social innovation, nätverkssamarbete och digital kommunikation.

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 31 augusti 2015.

Vid sin 510:e plenarsession den 16–17 september 2015 (sammanträdet den 16 september 2015) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 204 röster för, 1 röst emot och 11 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Social innovation och samarbetsnätverk bör utnyttjas till fullo för att uppmuntra och stärka medborgarnas och, mer allmänt, det civila samhällets deltagande i utformningen och förvaltningen av EU:s politik, med hjälp av brett fördelade, kollektiva och nedifrån och upp-styrda projekt runt om i hela EU, vilket främjar en mer direkt demokrati.

1.2 Rent generellt bör allmän tillgång till ny teknik, och i synnerhet till bredband, även fortsättningsvis betraktas som en prioritering för Europeiska unionen, och bör anses vara en tjänst i allmänhetens intresse som kan bidra till att motverka den digitala klyftan och konsekvenserna av den sociala utestängning som den medför.

1.3 Ny informations- och kommunikationsteknik bör, med stöd av social innovation och användning av nätverk för samarbete, spela en viktig roll när det gäller att skapa nya kvalificerade och högkvalitativa arbetstillfällen, genom att stöd ges till projekt inriktade på att skapa innovativa företag och genom initiativ som gör det möjligt att minska de aktuella arbetslöshetsnivåerna.

1.4 EESK anser att det är nödvändigt att förbättra den digitala utbildningen. Det behövs en god utbildning i form av effektiv inläring inom utbildningssystemet som förbereder de unga för att klara av framtidens utmaningar. Det behövs även kontinuerlig fortbildning för arbetstagare som säkerställer att de kan använda ny informations- och kommunikationsteknik på arbetsmarknaden. Vidare måste utbildningen ge möjlighet till livslångt lärande och undvika att de mest sårbara sektorerna exkluderas.

1.5 EESK stöder målen i Europa 2020-strategin och strategin för jämställdhet mellan män och kvinnor. Vi ställer oss bakom Europa 2020-strategins flaggskeppsinitiativ om innovationsunionen och den digitala agendan och stöder de åtgärder som är nödvändiga för att uppnå samverkan mellan dessa båda, så att man kan komma vidare på området social innovation. Därför anser kommittén att det är viktigt att införliva dessa mål i de nationella reformplanerna och följa upp dem i den europeiska planeringsterminen. Kommittén anser också att det är avgörande att inte bara arbetsmarknadens parter utan även det civila samhället på europeisk, nationell och regional nivå deltar i genomförandet, uppföljningen och utvärderingen av unionsfinansierade åtgärder för att uppnå dessa mål.

1.6 EESK efterlyser social innovation kopplad till ny teknik med utgångspunkt i sociala nätverk och samarbete som verktyg för att gynna utvecklingen av tekniska lösningar som bidrar till en bättre integration av personer med funktionsnedsättning, eftersom de med dessa hjälpmedel lättare kan uppnå ett maximalt oberoende och deltagande samt tackla specifika utmaningar och övervinna hinder som kan innebära att de diskrimineras.

1.7 EESK uppmanar institutionerna att främja kapacitetsuppbyggnad och användning av viktiga digitala miljöer samt bidra till att skapa utrymmen för horisontella, innovativa förbindelser i syfte att finna hållbara lösningar så att formeln "social innovation + samarbete + digital kommunikation" kan tillämpas i praktiken. Vidare bör institutionerna underlätta och främja en snabb och säker åtkomst i realtid.

1.8 Vi uppmanar EU att inom ramen för programmet för sysselsättning och social innovation (EaSI) finansiera utformningen och genomförandet av projekt som initieras av det civila samhället och genomförs med hjälp av sociala nätverk och samarbete, på villkor att målen är inriktade på åtgärder av allmänt intresse, med hänsyn tagen till deras sysselsättnings- och integrationsfrämjande potential.

1.9 Kommissionen bör föra en tydlig och konkret politik när det gäller social innovation och medborgarnas tillgång till ny teknik, som utmynnar i initiativ av samhällsekonomiskt värde. Detta skulle vara i linje med Europeiska kommissionens paket om sociala investeringar ⁽¹⁾. Dessutom bör kommissionen öka investeringarna i människors kompetens och även skapa möjligheter för att öppna kunskapsbaserade marknader som främjar samarbete mellan företag och medborgare.

1.10 Kommissionen bör införa ett investeringspaket som stimulerar social innovation med hjälp av teknisk utveckling, främjar gemensamt och sektorsövergripande forskningssamarbete, underlättar tillgången till ny kunskap samt stärker institutionerna genom den direkta demokrati som möjliggörs av de nya verktygen för deltagande via nätverk och digital kommunikation.

2. Inledning

2.1 Syftet med detta yttrande är att undersöka förutsättningarna för att social innovation ska dra full nytta av IKT med målet att tjäna det allmänna bästa, samt att uppmanra genomförandet av åtgärder som syftar till att underlätta digitala lösningar och plattformar för att främja kontakter på nätet och skapa samverkans effekter. Studier av nätverksstrukturer och hur de anpassas till organisationskulturens grundstruktur är några av de aspekter som måste beaktas för detta ändamål.

2.2 Formeln "social innovation + samarbete + digital kommunikation" väcker frågan om hur man hittar lämpliga processer och verktyg för att få till stånd en effektiv utveckling och uppnå de förväntade resultaten.

2.3 EESK anser att följande områden är särskilt viktiga: utbildning (samarbetsbaserat lärande), fortbildning (plattformar för storskaliga öppna nätbaserade kurser eller Moodle), e-hälsa (åtgärder för övervakning av hälsan), skapande av arbetsstillfällen (e-rekrytering), socialt företagande, logistik och transport, livsmedels- och produktssäkerhet, e-förvaltning och offentliga tjänster (e-röstning), ekonomisk demokrati (gräsrotsfinansiering och alternativa valutor) och samhälls-engagemang.

2.4 I detta sammanhang får den sociala innovationen en särskilt avgörande roll på områden som bl.a. forskning och utveckling, effektivitet och hållbarhet, social sammanhållning och social integration, medbestämmande och samhälls-engagemang, affärsetik och företagets sociala ansvar, samt direkt demokrati och e-förvaltning.

⁽¹⁾ Källa: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1044>

2.5 EESK⁽²⁾ betonar återigen vikten av att utvidga den allmänna tillgången till elektroniska telekommunikationstjänster så att även internettillgång via bredband omfattas, samt att beakta inte bara geografisk utan även social utestängning, i syfte att uppnå målen om att minska den digitala klyftan och att stärka den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen. EU bör därför fastställa ramvillkor för en inre marknad för stordata (*big data*) och datormoln (*cloud computing*) så att social innovation gynnas.

3. Att främja social innovation i dagens digitala miljö

3.1 Nätverk för samarbete och digital kommunikation spelar en viktig roll inom social innovation. Begreppet social innovation håller fortfarande på att utvecklas, men den vanligaste definitionen är dock den som Rådgivarbyrån för Europapolitik använder:

"Social innovation är social både vad gäller mål och medel. Till detta kan läggas att social innovation konkret kan definieras som nya idéer (produkter, tjänster och modeller) som samtidigt uppfyller samhällsbehov (på ett effektivare sätt än andra alternativ) och leder till nya sociala relationer eller samarbete. Med andra ord är innovationer inte bara till gagn för samhället utan de ökar också samhällets förmåga att agera⁽³⁾". I grunden handlar det alltså om att tillgodose komplexa och icke tillgodosedda samhällsbehov inom ramen för integrationspolitik och social sammanhållning.

3.2 De viktigaste komponenterna i den sociala innovationsprocessen är kartläggning av nya samhällsbehov som inte är tillgodosedda eller som det finns dålig kunskap om, utveckling av nya lösningar för att tillgodose dessa samhällsbehov, effektivitetsutvärdering av de nya lösningarna för att ta itu med samhällsbehoven, samt spridning av effektiva sociala innovationer. Vidare är initiativen avseende social innovation tätt sammankopplade med ett åtgärds paket för sociala investeringar där man satsar på individen, med särskilt fokus på förväntad livslängd och förebyggande hälsovård.

3.3 Det är viktigt att undersöka sambandet mellan de samarbetsprocesser som informationstekniken möjliggör och den s.k. sociala innovationen, och att diskutera de fördelar som de förväntas ge för medborgare och samhälle. De viktigaste inslagen kan sammanfattas på följande sätt:

- a) Samarbetsprocesserna kännetecknas av öppet deltagande för de medborgare som så vill.
- b) Syftet är att uppnå sociala förbättringar och förändringar.
- c) Man måste hitta gemensamma lösningar och övergripande förslag.
- d) Det rör sig om hittills oprövade lösningar.
- e) Processerna genererar ny kunskap, skapar engagemang och leder till förändringar som får effekter på lokal nivå, med fokus på fyra aspekter:
  - deltagande av lokala aktörer, i enlighet med subsidiaritetsprincipen,
  - medverkan och engagemang från allmänheten,
  - det civila samhällets och den sociala ekonomins särskilda roll,
  - en nedifrån och upp-strategi, som byggs upp från grunden.

3.4 Det nya i förhållande till andra lösningar ligger därför i den typ av förbindelser som uppstår mellan de aktörer som är involverade i processen, vare sig det gäller dess utformning, förfaranden eller olika utvecklingsskedan. I samband med social innovation bör man beakta arbetsmarknadsparternas roll: De är representativa och kan ge upphov till avtalsrätt.

⁽²⁾ EESK:s yttrande om "Bredband åt alla: utvecklingen av samhällsomfattande tjänster inom elektronisk kommunikation" (EUT C 175, 28.7.2009, s. 8).

⁽³⁾ Källa: http://ec.europa.eu/archives/bepa/pdf/publications_pdf/social_innovation.pdf

3.5 Som EESK redan har påpekat borde man kunna uppnå en bättre balans mellan ekonomiska och sociala indikatorer vid mätning av sociala framsteg⁽⁴⁾. Vid mätning av sociala framsteg där man säkrat en balans mellan kvalitativa och kvantitativa åtgärder, bör man anlägga ett perspektiv på medellång och lång sikt, inom ramen för ett balanserat och öppet styrningssystem med tydliga tekniska och socioekonomiska resultatindikatorer.

3.6 För att kunna undersöka nya lösningar på problem och utmaningar i dagens samhälle måste man värdesätta alla människors kreativitet och kompetens på ett horisontellt, övergripande och holistiskt sätt. Med andra ord måste slutresultatet vara större än summan av delarna, och dessutom måste man uppnå en maximal kostnadseffektivitet. Detta villkor kan utan tvivel uppfyllas optimalt genom kollektiv intelligens och samverkan med hjälp av nätverkssamarbete.

3.7 Social innovation uppstår som svar på icke tillgodosedda samhällsbehov eller komplexa samhällsutmaningar och berör t.ex. följande områden och instrument:

a) Områden:

- Stärkande av demokratin, särskilt deltagardemokratin.
- Social integration.
- Social ekonomi.
- Samverkanskonsumtion.
- Öppna dataformat (*open data*), öppna källor (*open source*), öppen hårdvara (*open hardware*).
- Kroppsnära teknik.
- Plattformar för att öka medvetenheten bland allmänheten.
- Digital social innovation baserad på nätverkseffekter.

b) Metoder:

- Återintegrera marginaliserade grupper.
- Uppmuntra hållbara beteenden och livsstilar genom ökad medvetenhet om vilka konsekvenser konsumenternas val får ur ett hållbarhetsperspektiv när det gäller energi, miljö och hälsa.
- Undersöka medborgarnas synpunkter i syfte att förbättra beslutsfattandet (på individuell eller institutionell nivå).
- Öka förtroendet för gemensamt framtagen statistik.
- Använda det kollektiva medvetandet i miljöfrågor och samhällsfrågor för att främja en bättre politik och för att skapa nya modeller för ekonomin, samhället och demokratin.
- Utveckla alternativa samarbetsmetoder för att lösa problem när det gäller att förbättra de offentliga tjänsterna, stadsmiljön, demokratin och internet, på grundval av öppna databaser.
- Skapa kontakter mellan medborgarna, gemensamma aktioner, samtidigt som man beaktar behovet av skydd av privatlivet och integration.
- Skapa en kollektiv medvetenhet om miljöutmaningar.
- Avlägsna kollektiva integrationshinder.
- Experimentera med nya former av kollektiv kreativitet och samarbete.
- Främja medborgarnas förmåga att bedöma företagens sociala ansvar.
- Bedöma effekterna av plattformar för kollektivt medvetandegörande.

⁽⁴⁾ EESK:s yttrande om "Mätning av den sociala påverkan" (EUT C 170, 5.6.2014, s. 18).

3.8 I dag skulle möjligheterna till kunskapsutbyte kunna bidra till nya innovationer som kompletterar socialpolitiken. I detta sammanhang kan den digitala tekniken spela en viktig roll när det gäller att stödja sociala innovatörer vilkas syfte är att tillgodose medborgarnas behov.

3.9 Det är därför nödvändigt att undanröja hindren för innovation och sociala experiment och skapa en miljö och en kultur som främjar innovation och erkänner och stöder de olika aktörernas specifika roller (stiftelser, kooperativ, föreningar, ömsesidiga bolag, försäkringskassor, små och medelstora företag och andra företag inom den sociala ekonomin) som partner och tjänsteleverantörer⁽⁵⁾.

4. Nätverk för samarbete

4.1 Ett samarbetsnätverk består av ett antal personer som bidrar intellektuellt till ett projekt med ett mål som är gemensamt för gruppen. De fungerar som en enda hjärna ("*global brain*"), dvs. en enhet som består av miljontals idéproducerande celler som tar sig an stora utmaningar, t.ex. språk eller kommunikation. Internets intåg tillsammans med andra faktorer har gett upphov till en mängd gemensamma projekt och samarbetsnätverk, men dessa tekniska möjligheter måste ges ett meningsfullt syfte som tjänar det allmännas bästa.

4.2 Social innovation kan dra nytta av nya digitala verktyg och nätverk och därmed bättre uppnå sina syften, till exempel tjänster för äldre människor i avlägset belägna områden osv.

4.3 Händelser, beslut, åtgärder och personer befinner sig i ett gemensamt sammanhang, ett nytt digitalt rum där de möts och skapar kollektiv intelligens som är synkroniserad i realtid.

4.4 Kollektiv intelligens är en process som hela tiden utvecklas, där tänkande och reflektioner i samverkan mellan flera personer leder till en lösning som inte skulle kunna uppnås av enskilda individer på egen hand. Multipel intelligens innebär alltså att det uppstår synergier mellan flera olika personers samordnade kompetens. Den avgörande frågan är hur man ska bygga upp en kollektiv intelligens som ger upphov till ett kreativt kollektivt synsätt och därmed genererar innovationsprocesser och samhällsförändringar med hjälp av plattformar som stödjer denna samarbetsbaserade utveckling.

4.5 I nätverken uppnås de fastställda målen mycket snabbare än i någon begränsad, organiserad grupp, oberoende av dess struktur eller funktion, eftersom man söker expertis utanför den egna organisationen, vilket leder till öppen, demokratisk och decentraliserad, lokalt ledd innovation.

4.6 Två grundläggande förutsättningar krävs för att människor ska dela med sig av sina kunskaper: att det råder symmetri vad gäller förväntningarna och asymmetri vad gäller kunskaperna. Att främja gemensamma förväntningar och komplettera olika kunskaper bidrar till att bygga upp nätverk för samarbete.

4.7 Dock ställs man inför tre olika typer av problem när det gäller samarbetsnätverk och samarbete, som bör beaktas: snålskjuts ("*free riding*"; samarbetet vilar på förutsättningen att man bidrar på ett "rättvist" sätt), användning av gräsrotsfinansiering ("*crowdfunding*") i egennyttiga syften⁽⁶⁾ och slutligen konspiration. Det senare problemet visar på förtroendets roll i denna del av samarbetet.

4.8 Nätverk bygger på förtroende som i sin tur vilar på förväntningar om engagemang och respons, om att de människor man samarbetar med besitter kompetens. Ett fullt och varaktigt förtroende leder till ett gott anseende som skyddar nätverket mot konspiration. Det finns inget förtroende utan nätsäkerhet, vilket kräver en lagstiftning som är rättvis för alla samt kontroll. Säkerheten bygger på respekt för etiken i de mål som presenterats och på nätverkets funktion, på villkoren för nätverkets inrättande och avveckling, som bör planeras och aviseras offentligt, samt på respekt för de grundläggande rättigheterna, som bör inkludera rätten att bli glömd.

⁽⁵⁾ EESK:s yttrande om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om Europeiska unionens program för social förändring och social innovation" (EUT C 143, 22.5.2012, s. 88).

⁽⁶⁾ EESK:s yttrande om "Ta tillvara på möjligheterna med gräsrotsfinansiering i Europeiska unionen" (EUT C 451, 16.12.2014, s. 69).

4.9 Sammanfattningsvis kan man säga att en rad processer – utveckling av övergripande arbetsstrukturer, interaktion inom nätverk och uppkomst av plattformar – leder till kreativitet och social innovation, genom en heterogen modell som kännetecknas av öppenhet, horisontalitet och decentralisering. Man får dock inte glömma den centrala roll som kontaktpunkterna har för att göra det möjligt att formulera och kanalisera idéer och projekt samt för att främja dessa nya sätt att organisera sin verksamhet.

4.10 Nätverksplattformar är alltså ett format där kollektiv intelligens kan generera processer som främjar en modell där de enskilda identiteterna respekteras. Internets intåg var vändpunkten, inte enbart på grund av demokratiseringen av kommunikationsmodellen utan även på grund av de kontaktpunkter som ger upphov till en alternativ organisationsmodell, baserad på den digitala kulturen.

5. Digital kommunikation som ett verktyg för social innovation i nätverk för samarbete

5.1 Den digitala kommunikationen gör det möjligt att synliggöra medborgarnas gemensamma ansvar, den kollektiva intelligensen och samarbetet på nätet, vilket sammantaget bildar en gynnsam miljö för att utveckla modeller för samarbetsbaserad ekonomi med utgångspunkt i det gemensamma bästa.

5.2 EESK har redan påpekat ⁽⁷⁾ att sociala nätverk kan främja ett ansvarsfullt digitalt medborgarskap och bör säkra att medborgarna kan utöva sina rättigheter i den digitala miljön, t.ex. yttrandefrihet och informationsfrihet, skydd av personuppgifter och personlig integritet, krav på öppenhet och internetjänster av tillräckligt god kvalitet.

5.3 De sociala nätverkens negativa aspekter bör dock beaktas, och man bör förebygga de risker som nätverken medför, och samtidigt synliggöra de möjligheter och synergier som de också innebär, i syfte att främja ett ansvarsfullt och intelligent användande på en inre digital marknad.

5.4 EU bör inte längre nöja sig med att enbart vara en digital användare utan även utforma och producera innehåll, och för detta krävs det att kompetens uppmuntras, och att man prioriterar information och utbildning samt tillgång till det digitala samhället.

5.5 Det är viktigt att konsumenterna får lämplig vägledning, särskilt med avseende på anonymisering och pseudonymisering av uppgifter, analys av risker när det gäller personuppgifter samt verktyg och initiativ för att öka medvetenheten, eftersom dessa digitala verktyg kan bidra till att kontrollera och bättre skydda deras uppgifter.

Bryssel den 16 september 2015.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Henri MALOSSE

⁽⁷⁾ EESK:s yttrande om "Ansvarsfullt utnyttjande av de sociala nätverken" (EUT C 351, 15.11.2012, s. 31).